

Δωμοί + Παναραιοί
Κωνσταντινουπόλεως

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ

τῶν ἑλληνικῶν ὀρθοδόξων χωρίων
τῆς Ἐπαρχίας Δέρκων τῶν ἐξωσθέντων καὶ
σκληρῶς δικιμασθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους
ἀνθελληνικοὺς διωγμοὺς

ἐξ ἐπιτοπίου ἐπισταμένης μελέτης
καὶ ἀκριβοῦς ἐρεύνης καὶ ἀντιπαραβολῆ
τῆς πρώην καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως
ἐνδὸς ἑκάστου τῶν χωρίων μετὰ συμπεράσματος
ἐπ' αὐτῆς.

ΥΠΟ ΑΔΕΞ. ΣΚΕΝΔΕΡΙΔΟΥ

Τύποις Ε. Βασιλείαδου
Γαλατῆ, Βαλοῦν-παζῆρ, Κωνσταντινουπόλεως

ΤΟ ΦΑΝΑΡΑΚΙΟΝ

Σύντομος περιγραφή τοῦ χωρίου.

Κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στομείου τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, ἐπὶ ἐπιπέδου ὑψηλοῦ, πενήτηντα μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει ἐνώπιόν του ἀναπεπταμένον τὸν Πόντον. Ὀνομάσθη Φαναράκιον ἐκ τοῦ φανοῦ, ὅστις ἐστημένος ἐπὶ ὑψηλοῦ πύργου, κειμένου ἐντὸς τοῦ χωρίου, καὶ δεσπόζοντος τῆς ἀκτῆς, φωτίζει ἀκίνητος τὸ πέλαγος εἰς ἀπόστασιν 15 περίπου μιλίων καὶ κεῖται κατάντικρυ τοῦ Ἀνατολικοῦ Φαναρακίου, χωρίου μὲ τουργικὸν καθαρῶς συνοικισμόν, ἔπου ἐπὶ ὁμοίῳ πύργου εἶναι ὡσαύτως ἐστημένος φανός.

Τὰ δύο ταῦτα φωτεινὰ διακριτικὰ σημεῖα ἐστήθησαν ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐδηγῶσι τὰ σκάφη ἀσφαλῶς εἰς τὸ στόμιόν τοῦ Βοσπόρου, διότι τὸ ἐκεῖ στενὸν μὲ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς του, δὲν ἀφίνει νὰ διακριθῆ ἕξ ἀποστάσεως τὸ στόμιον. Ἄλλως θὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου. Ἐνεκα τούτου, οὐ μόνον τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν παρέχεται σπουδαιοτάτη ὑπηρεσία εἰς τοὺς ναυτικούς, διὰ τῶν δύο τούτων κατάντικρυ ἀλλήλων κειμένων πύργων. Ἐκ τῶν φανῶν τούτων, ὁ μὲν δυτικὸς μένει ἀκίνητος, ὁ δὲ ἀνατολικός, στρεφόμενος μηχανικῶς, δεικνύει εἰς τὸ πέλαγος ποικίλου χρωματισμοῦ φῶς, πρὸς διάκρισιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ δυτικοῦ.

Εἰς τὴν παραλίαν του προβάλλουσιν αἱ συμπληγάδες πέτραι τῆς ἀρχαιότητος, ἢ κυάνεοι, ἐκ τοῦ κυανοῦ χρώματός των, ἐξ οὗ καὶ ὁ Βόσπορος ὠνομάσθη Θρακικὸς καὶ Κυανέων. Τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῆς φήμης τοῦ Μητροπολίτου Δέρκων, τιλοφορουμένου «ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κυανέων.

Οἱ ἐγχώριχοι ὀνομάζουσι τὰς πέτρας ταύτας Ρόκαν, ἀποτελοῦσι δὲ αὗται φυσικώτατον κυματοθραύστην καὶ σχηματίζουσι νοτίως

(1) π. 9 ε 3)

δρμίσκον, ζπου ή αποβάθρα του χωρίου. 'Απ' αὐτῆς ἀναρχόμεθα δι' ἀνωφερείας εἰς τὸ χωρίον, τοῦ ὁποῖου ἡ θέα μακρόθεν ἔχει τι τὸ ὠραῖον, μετὴν ὑπερήφανον ἐπὶ σκοπίᾳς στάσιν τοῦ.

Διὰ τὸ θέρος εἶναι διαμονὴ ἐξαισία μετὴν ἀδιάλειπτον ὄρσον τῶν θαλασσίων ἀνέμων του καὶ τὸ γλυκὺ καὶ διαυγὲς ὕδωρ του, τὸ ὁποῖον ρεεῖ ἀπὸ τὰς δύο ἐν τῷ χωρίῳ κρήνας.

'Εξάπκτος θὰ κατατετῆ τὸ Φαναράκιον κατὰ τὴν ἡμέραν τινὰ, εὐτυχῶν θνητῶν, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουσι νὰ ἐκλέγωσι τόπους τερπνῆς καὶ ἐξαισίας διαμονῆς.

ΤΟ ΦΑΝΑΡΑΚΙΟΝ ΠΡΟ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

'Ἦτο χωρίον ἑλληνικώτατον. 'Ἠρθμει προ τοῦ 1915 οἰκίας ἑλληνικὰς περὶ τὰς 210 καὶ κατοκεῖτο ὑπὸ πληθυσμοῦ ἑλληνικοῦ, 1500 ψυχῶν. Εἶχε καταστήματα περὶ τὰ 35, οἰνοπνευματοπωλεῖα, κκφνεῖα καὶ διάφορα πρατήρια καὶ ἐργαστήρια. 'Ἡ κυρίως ἀσχολία τῶν κατοίκων του ἦτο ἡ ἀλιεία. Ἐκ τῶν 210 περίπου οἰκογενειῶν του, αἱ 120 ἦσαν ἀλιέων, μετὰ πλῆθη τὰ μέσα εἰς καίκια, λέμβους καὶ ὄλα τὰ εἶδη τῶν δικτύων, δεδομένου ὅτι ἕκαστον εἶδος ἰχθύων ἀπαιτεῖ καὶ ἰδιαιτέρον σύστημα αὐτῶν.

'Ἐπρώτερον τὰ δίκτυα τῶν καλκανίων (θύνων), εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν ὁποίων εἶναι εἰδικοί οἱ Φαναρακιῶται, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν εὐδαίμονα προτέραν ἐποχὴν τοῦ χωρίου των, μετὸ πλῆθος τῶν ἀπαιτούμενων διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἰχθύων δικτύων των, ἐπρομήθευον ἀφθονα, εἰς τὴν ἐποχὴν των, καὶ νοπότατα τὰ καλκάνια τῆς Μαύρης Θαλάσσης, εἰς τὴν ἀγοράν. Περὶ τὰς 50 οἰκογένειαι ἦσαν ὡσαύτως ἀλιεῖς βοηθοί, ἀνευ δηλονότι ἰδιοκτησίας τῶν εἰδῶν τῆς ἀλιείας καὶ αἱ λοιπαὶ ἠτχολοῦντο εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα τῆς ξηρᾶς. Ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Φαναρακίῳ καὶ ἡ ἄμπελος. Ὑπήρχον τοιαῦται περὶ τὰς 100 καὶ ἦτο εἰς τοὺς οἴκους των ἀφθονος ὁ οἶνος. Ἐγνώριζον νὰ παρασκευάζωσιν αὐτὸν οἱ ἐγχώριοι ἐπιτυχῶς καὶ ἦτο ὀνομαστὸς εἰς τοὺς περιόικους Βοσπορίτας, εὐρίσκων κατὰ τὸν χειμῶνα ἀπληστον καταναλωτῆν, τὴν ἰχθυοφαγίαν τῶν κατοίκων του. Δὲν ἔλειπε καὶ ἡ

γεωργία. Ἐκαλλιεργοῦντο περὶ τοὺς 30 ἀγροί, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 10 ἐκαλλιεργοῦν οἱ ἰδιοκτῆταί των καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξεχώριζον εἰς ἐνοίκιον. Οὕτω παρεῖγε τὸ Φαναράκιον καὶ σίτον καὶ κριθήν.

Ἡ Κοινότης.

Ἡ Ἐκκλησία του, σεμνονομένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς ἐκ τοῦ ὕψηλου ἐδάφους τοῦ χωρίου καὶ τῆς σκοπιᾶς, ἐν ἣ αὐτὴ εἶναι ἐκτισμένη, διακρίνεται ἐξ ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ πελάγους, μὲ τὸν πύργον τοῦ κωδωνοστασίου της. Διετῆρει ἓνα πάντοτε ἱερέα.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου, μεγάλου σχήματος καὶ δόκλος ἐξ ἀργύρου, ἦτο τὸ προσκύνημα καὶ τῶν ξένων, ἰδίως ἐκ τοῦ ναυτικοῦ κόσμου, τοῦ ὁποῦ ἦτο προστάτης ἐν τῷ πελάγει ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς τὰς φοβερὰς τρικυμίας τοῦ Πόντου καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ναυαγίου παρὰ τὸ στόμιον. Ὁ διάκονος τῆς Ἐκκλησίας ἦτο πλοῦσιος. Διότι, ἐκτὸς τῆς εὐλαθείας καὶ τῆς γενναιοδωρίας τῶν ἐντοπίων, προσέφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διάφορα ἀφιερῶματα καὶ ξένοι προσκυνηταί, Ἕλληνες ναυτικοὶ ἰδίως. Ἐνεκα τούτου ἀπήντα τις ἐν Φαναρακίῳ Ἐκκλησίαν μὲ ὄρατον ἐσωτερικόν, οὐχὶ σύνθηες δ' ἓνα συνοικισμὸν ἀπλοῦ χωρίου.

Εἶχε τὸ Φαναράκιον τὴν Σχολὴν του, μεγάλην καινουργῆ ξυλίνην οἰκοδομὴν, κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐκκλησίας των ἐκτισμένην καὶ διετῆρει τακτικῶς Ἀρρεναγωγεῖον καὶ Παρθεναγωγεῖον χωριστά.

Ἐκ στατιστικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δέρκων, ἀποσπῶμεν τοιαύτην περὶ Φαναρακίου, καθ' ἣν πρὸ τοῦ ἐκτοπισμοῦ του, ὑπῆρχον μαθηταί καὶ μαθήτριάς περὶ τοὺς 140, μὲ ἓνα διδάσκαλον καὶ δύο διδασκαλίσσας.

Τὰ εὐαγγῆ των καθιδρύματα, ἐκτὸς τῶν περισσευμάτων τῶν εἰσπράξεων τῆς Ἐκκλησίας, εἶχον καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν προσδοφῶν κτημάτων αὐτῶν, ἐξ ὧν καὶ εἰς φούρνους, τὸ μόνον διασωθὲν κοινοτικὸν κτῆμα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Ἡ ἐξώσις τῶν Φαναρακιωτῶν

Οἱ Φαναρακιῶται ἐξώσθησαν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915. Τὸ ἀπαίσιον διάταγμα ἀνεκοινώθη αὐτοῖς τῇ 14ῃ Φεβρουαρίου. Τοῖς ἐδόθη δὲ προθεσμία 24 ὡρῶν, πέραν τῆς ὁποίας οὐδεὶς Χριστιανὸς ὕφειλε νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ χωρίῳ. Πρὸ τούτου ὁμοῦ, τῆς τελειωτικῆς δηλονότι ἐκριζώσεως τοῦ ἑλληνικωτάτου ἐκείνου συναικισμού ἐκ τῶν ἐστιῶν καὶ τῶν ἱερῶν του, ἐφηρμόζοντο κατὰ τῶν ἀτυχῶν Φαναρακιωτῶν μέτρα, τὰ ἑποῖα ἀπετέλουν τὰ ἀσφαλέστερα προμηνύματα τῆς συμφορᾶς, ἣ ὁποία τοὺς ἀνέμενε.

Δὲν τοῖς ἐπιτρέπετο ν' ἀναγκῶσιν εἰς τὸ πᾶλχος καὶ νὰ ἀλιεύσωσιν. Ὅσοι δὲ δι' ἐργασίαν των ἐξήρχοντο τοῦ χωρίου κατερχόμενοι εἰς τὰ ἐντὸς τῶν στενῶν προάστεια ἢ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἐθεωροῦντο καταλιπόντες ὀριστικῶς τὸ χωρίον των καὶ ἀπηγορεύετο αὐτοῖς αὐστηρότατα ἢ ἐπάνοδος εἰς αὐτό. Ἐπὶ τούτῳ ἐζησκειτο ἡ μεγαλειτέρα προσοχὴ τῶν ἐκεῖ Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ἃς ὑπεδοχῆται τὰ μέγιστα ὁ δόρυλος των αὐτόθι λαῶς, καταγγέλλων ἀμέσως πάντα παραβάτην τῆς διατάξεως ταύτης. Εἶχον δηλονότι καταδικασθῆ, πρὸ τῆς ἐξώσεώς των, εἰς τέλειον ἀποκλεισμόν οἱ Φαναρακιῶται, τόνον δὲ αὐστηρῶς εἶχεν ἀπαγορευθῆ εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνάγωνται εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε 10 ἀλιεῖς, τολμήσαντες νὰ ἀλιεύσωσιν οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς, πρὸς ἀπλήν διατροφὴν των, ἀμέσως συλληφθέντες, δέσμοι ἐστάλησαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ μετὰ ἓνα μῆνα ἐξωρίζοντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ἐκ τῶν τότε ἐπιτρόπων Χατζῆ Θεόδωρος κατελθὼν εἰς Κων)πολιν καὶ ἀγοράσας κηρὸν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του συνελήφθη καὶ ἦτο ὁ πρῶτος ἐξορισθεὶς ἐκ τῶν συμπατριωτῶν του.

Πρὸ τούτου ὁμοῦ εἶχε τηλεγραφικῶς διαμαρτυρηθεὶ διὰ τοῦ τηλεγραφείου τοῦ Σαρῆ Γιάρ, πρὸς τὸν τότε φρούραρχον τῶν στενῶν Μπεκῆρ πασᾶν, ἀγριον τῶν χριστιανῶν διώκτην, καὶ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπιτραπῆ καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς τὸ ψάρευμα εἰς τὴν

θάλασσαν των, αφού είχαν εις τοῦτο πλήρη τὴν ἐλευθερίαν οἱ μου-
σουλμάνοι συμπατριῶται. Εἶχε τὸ θάρρος ὁ ἀτυχὴς νὰ διατυπώσῃ
ἀρχῆς ἐσότητος πρὸς τὸν τύραννον αὐτόν, ὁ ἔποιος κατεξανέστη διὰ
τὸ τόλμημα καὶ εὐθὺς εἶχε διατάξει τὴν παραπομπὴν του εἰς τὸ
στρατοδικεῖον, ἣτις καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἐξορίαν του. Ἐκ τῶν
ἐξορισθέντων οἱ 4 ἀπέθικον ἐν τῇ ἐξορίᾳ, καταλιπόντες δυστυχεῖς
οἰκογενεῖας πολυμελεῖς.

Ἐκηρύχθησαν οἱ Φαναρακιῶται κατάσκοποι τῶν ρώσων, εἰς
οὓς δῆθεν μετέδιδον πληροφορίας, ἀναγκάμενοι εἰς τὸ πέλαγος καὶ
συναγώντες τὸν ρωσικὸν στόλον. Ἐπρεπε νὰ εὐρεθῇ κατὰ τύπους
ἢ πρόφασις, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἀπαίσιον σχέδιον. Ἦσαν λοιπὸν
κατάσκοποι τῶν ρώσων οἱ Φαναρακιῶται.

Τὸ Φαναράκιον εἶναι ἔδρα δήμου (ναχιέ) μετὰ Τούρκων, βεβαίως,
μουδέρην. Ὑπάγεται εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μακροχωρίου καὶ ἔχει
ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του τουρκικὰ τὰ χωρία, κείμενα ἐσωτερι-
κῶς αὐτοῦ.

Ἀρχικῶς ἡ ἰδέα τῆς ἐπὶ κατασκοπία κατηγορίας τῶν Φαναρα-
κιωτῶν, ὠφειλετο εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς, ἐν συμπράξει μετὰ τῶν
ἐντοπίων τούρκων, συλλαβόντων τὸ κακοῦργον σχέδιον νὰ προκα-
λέσωσι τὴν ἔξωσιν τῶν χριστιανῶν, διότι τὰ περὶ τῶν ἐκτοπισμῶν
αὐτῶν καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῆς διαρπαγῆς τῶν περιουσιῶν των, τε-
λούμενα τότε εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τόσον εὐχαρίστως ἀκουόμενα καὶ
κυκλοφοροῦντα εἰς τοὺς εὐρεῖς τουρκικοὺς κύκλους, εἶχον διεγείρει
καὶ τῶν ἐν Φαναρακίῳ ἑμοφύλων των τὴν ὄρεξιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ
ἐπωφεληθῶσιν εἰς βάρος καὶ πρὸς καταστροφὴν τῶν συνοίκων καὶ
ἀρχαίων κατοίκων τοῦ χωρίου χριστιανῶν. Καὶ ὡς εἶδομεν, τὸ ἐπέ-
τυχον.

* * *

Προεμάντευσαν οἱ δυστυχεῖς Φαναρακιῶται τὴν ἔξωσιν των
καὶ συχνὰ τὸ προέλεγον μεταξύ των. Ὁφείλον λοιπὸν νὰ μὴ ἐδρί-
σκωνται ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς 14 Φεβρουαρίου (τοῦ ἔτους 1915)

τῆς ἀποφράδος τρύτης καὶ ἱστορικῆς διὰ τοῦ Φαναρχικώτερος χρονολογίαις, οἱ χριστιανοὶ Φαναρχικοὶ εἰς τὸ χωρίον των. Καὶ τὸ ἐγκατέλιπον.

Ἄφηκαν ὑπισθὲν των πᾶσαν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν των εἰς τὴν τύχην τῆς, καὶ διεσπάρησαν ὡς ἀθίγγανοι, αἱ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης καλοὶ νοικοκύριδες, εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου προάστεια, διὰ τῆς βίας ἐκεῖθεν τοῦ Νεοχωρίου. Διὰ τῶν ἀκατίων καὶ τῶν λέμβων των, μετέφεραν μερικὰ ἐλαφρὰ ἀντικείμενα αὐτῶν οἰκιακὰ καὶ ἐνδύματα, ὅσα προχείρως ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι, μὲ τὴν ταχθεῖσαν τόσον ὀλίγην τῶν 24 ὥρων προθεσμίαν καὶ τὴν δυσκολίαν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τόσον ἐπειγόντως, καταλλήλων οἰκημάτων. Ἐν τῇ συνόλῳ ἦσαν τόσον ἐλάχιστα τὰ μεταφερθέντα ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἐκεῖ ἅπαντα τὰ ἐπιπλα καὶ τόσα ἄλλα οἰκιακὰ ἀντικείμενα, τρόφιμα, αἶμα καὶ διάφοροι ἄλλαι προμήθειαι καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ εἶδη τῶν διαφόρων τοῦ χωρίου καταστημάτων, εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ πρώτου ἄρπαγος, ἀφροῦ καὶ δίκτυα ἀκόμη ἀφήκαν πολλὰ ἕνεκα τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ δυσχεροῦς τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν.

Ὅταν ἐκλείον τὸν ναὸν των ἐφρόντισαν νὰ περπαλῶσιν μετ' ἐαυτῶν τὴν εἰκόνα τοῦ προστάτου τοῦ χωρίου των, τὸν Ἅγιον Γεώργιον. Τὴν ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ μεγάλου σχήματος εἰκόνα ταύτην κατάρθωσαν καὶ μετέφερον ἐγκαταστήσαντες αὐτὴν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀμέσως μετὰ τὸ Φαναρχικὸν ἐντὸς τῶν στενῶν κειμένου χριστιανικοῦ προσαστείου Γενῆ Μαχαλέ.

Τὰ κατὰ τὴν παλινόστησιν τῶν Φαναρχικωτῶν

Ἄμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἐλευθέρως εἰς τὰς πατρίδας των ἐπανόδου τῶν προσφύγων, ἤρχισαν οἱ Φαναρχικῶται κινούμενοι πρὸς παλινόστησιν.

Τὸ χωρίον των ἦτο τελείως κατεστραμμένον. Διεσώθη ἐκ τῆς χριστιανικῆς συνοικίας τὸ κτίριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦτο διότι ἐχρησιμοποίηθη αὕτη, μετατραπεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς σταῦλον στρατιωτικὸν καὶ ἔπειτα εἰς νοσοκομεῖον, ἐκ δὲ τῶν οἰκημάτων περὶ τὰ

20 μόνον καὶ ταῦτα ἡμικατεστραμμένα καὶ μὴ κατοικήσιμα. Αἱ οἰκίαι εἶχον πυρποληθεῖ διὰ τὰ καλυφθῆ πᾶν ἴχνος διαρπαγῆς τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκαταλειφθέντων, διότι εἶχον οἱ χριστιανοὶ πλήρεις τοὺς οἴκους των, ὅταν ἦσαν εἰς τὸ χωρίον των, σχεδὸν ὅλοι εὐημεροῦντες. Οὔτε τοὺς τόπους των ἀνεγνώρισαν οἱ δυστυχεῖς, ἐπιτρέψαντες εἰς τὸ χωρίον των, διότι ἐφύτρωσεν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ μεταξὺ χλόη, οὕτως ὥστε ἤξηφανίσθη πᾶν ἴχνος αὐτῶν. Μεγάλη ἡ καταστροφή.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ἡ ὡραία ξυλήνη Σχολή των. Ἡ Ἐκκλησία των ἀπεγυμνώθη τοῦ πλουσίου διακόσμου της καὶ κατεστράφη τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς.

**

Πρώτιστα μετέφερον οἱ Φαναρακιῶται εἰς τὸ χωρίον των τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου των καὶ ἤρξαντο περιποιούμενοι τὸν Ναόν των. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἐπανεέλθωσιν, εἶχον ἀνάγκην κατοικιῶν. Ἡ ἐρήμωσις τοῦ χωρίου ἀπὸ οἰκήματα ἡμετέρων ἦτο πλήρης. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ παλινόστησις των εἶχεν ἀποβεῖ προβληματική.

Καὶ ἐξευρέθη ἡ ἐξῆς λύσις τοῦ προβλήματος! τούτου.

Ἡ κατά τισ τοῦ χωρίου ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Ἀρμοστείᾳ διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἑλληνοαρμενικοῦ τμήματος αὐτῆς, ἀπεσπασμένον κ. Σμίθ, ὅστις καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ Φαναράκιον, ἐπέδειξεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἰδιάζον καὶ μέγιστον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Ἡ θέα τῆς ὀλοσχεροῦς καταστροφῆς, ἣν εἶχεν ὑποστῆ ὁ ἑλληνικὸς συνοικισμὸς του, συνεκίνησε βαθύτατα τὸν εὐγενέστατον Ἄγγλον ἀξιωματικὸν καὶ μὲ τὸ πλεον θερμὸν καὶ ἀδιάλειπτον ἐνδιαφέρον περιλαβὼν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν του προστασίαν, συνέστησε πρῶτον ἐπιτόπιον Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν προσφύγων. Ἐκ τῶν χριστιανῶν μέλη αὐτῆς διωρίσθησαν οἱ ἐκ τῶν ἐγχωρίων Χατζῆ Θεόδωρος, Πανσοῦδης καὶ Κωνσταντῖνος Ἀλευράς. Ἀὕτη εἶχε προορισμὸν νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ὅπως ἐκκενωθῶσιν οἰκίαι μουσουλμανικαί, μετακλήσονται οἱ ἔνοικοι αὐ-

τῶν εἰς οἰκίας δημοφύλων των καὶ συγκατοικήσωσιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐγκατασταθῶσι δὲ εἰς τὰς τοιοῦτοτρόπως ἐκκενουμένους καὶ παραδιδόμενας εἰς τοὺς χριστιανοὺς οἰκίας αἱ παλινοστοῦσαι οἰκογένειαι αὐτῶν, μία ἢ ὁ ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκτὸς τούτου, ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ἔργον εἶχε τὴν ἔρευναν καὶ ἀνακάλυψιν ἀπόδοσιν δὲ εἰς τὰ θύματα, τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα εἶχον διαρπαγεῖ, ὡς ἐπίπλων, δικτύων, ξυλείας καὶ τῶν ἄλλων χρειῶν των.

Ὁ γνωρίζων ἐπακριβῶς τὰ τῆς παλινοστήσεως τῶν Φαναρακιωτῶν δὲν δύναται νὰ παραλείψῃ καὶ μάλιστα ἐὰν εἴς ἕξ αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ν' ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως τὸ ὄνομα τοῦ ἐτέρου τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης Χατζῆ Θεοδώρου Πανισούδη, καταβάλοντος ἔκτακτον ἀγῶνα ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ καὶ ἐνσπρώσαντος ὅλον τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισε νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς σημασίας τοῦ προστάτου τῆς ὑποθέσεως ταύτης τῶν Φαναρακιωτῶν, κ. Σμίθ.

Τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κ. Σμίθ, φέρουσιν ἀνεξίτηλον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν οἱ Φαναρακιῶται διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀλησμόνητον προστασίαν, τὴν ὁποῖαν τοῖς παρέσχεν οὗτος μὲ τὴν διακρίνουσαν τὸν Ἄγγλον συνέπειαν εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μὲ τὴν ἰστορίαν τῆς παλινοστήσεως τῶν δυστυχῶν τούτων χριστιανῶν καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραλειφθῇ τοῦτο ἐκ τῆς παρούσης περὶ Φαναρακίου μονογραφίας, ἣτις καὶ παρέσχεν εἰς τὸν γράφοντα τὴν εὐκαιρίαν νὰ διερμηνεύσῃ οὕτω διὰ τῶν γραμμῶν τούτων τὰ αἰσθήματα τῆς πρὸς αὐτὸν θερμῆς καὶ ἀειδίου ἐγνωμοσύνης, τῶν δημογενῶν τοῦ χωρίου τούτου.

* *

Παλινοστήσασαι ἐγκατεστάθησαν εἰς 40 περίπου οἰκίας μουσουλμανικὰς καὶ διαμένουσι νῦν ἐν Φαναρακίῳ περὶ τὰς 60 οἰκογένειαι ἡμετέρων, ἔκτος δὲ τῶν οἰκιῶν τούτων παρεδόθησαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς πρὸς τε κατοικίαν καὶ πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν δι' ἐργασίαν των, περὶ τὰ 11 μαγαζεῖα, κτήματα μουσουλμανικὰ, ἐν οἷς καὶ εἰς καϊκχανές. Αἱ λοιπαὶ οἰκογένειαι ἔξακολουθοῦσι κατοικοῦ-

και ἐδῶ και ἐκεῖ, μακρὰν τῆς πατρίδος των, ἔλλείπει κατοικημάτων ἐν τῷ χωρίῳ των.

*
* *

Τὴν Ἐκκλησίαν των ἐπισκευάζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἄλλὰ μὲ τὰ χρηματικά μέσα, ἅτινα διαθέτουν, ὅπως πενιχρά, θὰ διατιμισθῆ ἡ ἐπισκευὴ τῆς καὶ ἡ ἀναπλήρωσις τοῦ ἄλλοτε πλουσίου διακόσμου τῆς.

Διατηροῦσιν ἱερέα, ὅστις εἶναι ἐν ταῦτῳ καὶ διδάσκαλος, πενιχρότατα μισθοδοτούμενος, ὡς σχολῆ δὲ χρησιμεύει τὸ κελίον τοῦ ἱερέως.

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριάι φοιτῶσι περὶ τοὺς 45 καὶ οὗτοι λίαν ἀτάκτως, ἐνεκα τῆς πενίας τῶν γονέων αὐτῶν, οἵτινες ἀναγκάζονται συχνὰ νὰ κρατῶσι τὰ τέκνα των μακρὰν τῆς σχολῆς, εἰς τὰς ἐργασίας των, καὶ κατὰ δὲ πολλάκις νὰ προσέρχονται 4-5 μαθηταὶ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ καταντᾷ αὕτη νὰ μὴ ὑπάρχη οὐσιωδῶς, κατ' ὄνομα μόνον λειτουργεῖσα, διὰ νὰ λέγηται ὅτι ὑπάρχει Σχολή.

Ἀντιπαραβολὴ τῆς ἄλλοτε καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ χωρίου.

Κατοικοῦσι σήμερον τὸ Φανκράκιον 60 περίπου οικογένεια ἡμετέρων, ἀντὶ τῶν τέως 210. Ἀσχολοῦνται αὐταὶ κυρίως εἰς τὴν ἀλιείαν. Καταστήματα διάφορα, ἤτοι παντοπωλεῖα, καφενεῖα, μετὰ οἰνοπνευματοπωλείων, ἔχει ἐν ὄλῳ 11, ἰδιοκτῆται τῶν ἑσῶν εἶναι μουσουλμάνοι καὶ τὰ ἑσῶα κατέχουσι σήμερον, ἐργαζόμενοι ἐν αὐταῖς, οἱ χριστιανοί. Ὁ ἕτερος τῶν δύο εὐρῶν του εἶναι κτήμα τῆς Κοινότητος, δι' ἐπισκευῆς μεγάλῃς καταστάσεως δυνατῆς εἰς λειτουργίας του ὡς φούρνου, κρητεῖ δὲ αὐτὸν ἐμογενής. Φέρει τὸ γένον εἰσόδημα 24 μόνον λίρας ἐτησίως.

Ἀντὶ τῆς ἄλλοτε εὐρυχώρου ξυλίνης οἰκοδομῆς τῶν Σχολείων του, ἀφρένων καὶ θηλέων μὲ χωριστὰς αἰθούσας καὶ κατοικίαν τῶν διδασκάλων, περιωρίσθη σήμερον τὸ Σχολεῖον εἰς ἓν οἶκημα μὲ δύο

δωμάτια, ὧν τὸ ἕν χρησιμεύει ὡς κοιτῶν τοῦ ἱερέως καὶ τὸ ἕτερον παράδοσις, μόλις δυναμένη νὰ περιλάβῃ ἀνέτως 20 παιδιά.

Ὁ καὶ ἱερεὺς διδάσκαλός των πλημδνεταὶ μόνον 15 λίρας, μὴ συμπληρῶν μὲ τὰ τυχερά του ὡς ἱερέως, μνηστιαῶς ἴσους 20 λίραι. Καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐξοικονομεῖ ἡ Κοινότης, ἕνεκα τῆς πενιχρότητος τῶν εἰσπράξεων τῆς Ἐκκλησίας ἐν συγκρίσει μὲ τὸ παρελθόν, κατόπιν τῆς ἐπελθούσης ἀραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἄλλοτε πλῆθος τῆς.

* *

Ἐπάρχουσι σήμερον ἐν Φαναρακίῳ μόλις περὶ τὰ 20 καίκια καὶ λέμβοι ὁμογενῶν. Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μακρὰν τοῦ Φαναρακίου ἐξεκολουθούντων νὰ διαμένωσι θαλασσιῶν Φαναρσιωτῶν. Ὡς αὐτῶν τὰ ἀλιευτικὰ σκαφίδια δὲν υπερβαίνοσι τὰ 40, ἀντὶ τῶν τέως 150 περίπου καϊκιῶν καὶ λέμβων των.

* *

Ἡ ἀκμὴ τοῦ χωρίου ἐβρήτην σήμερον τελείως εἰς χεῖρας τῶν αὐτόθι μουσουλμάνων μὲ τὴν τελείαν καταστροφὴν, ἣν ὑπέστησαν οἱ ἡμέτεροι, ἀπογυμνωθέντες τῶν πάντων καὶ στερηθέντες τῶν μέσων τῆς ἐργασίας των, τευτέστι τῶν δικτύων καὶ ἀλιευτικῶν των σκαφιδίων, ἐξ ὧν ἄλλα σφῆκαν φεύγοντες εἰς Φαναράκιον καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἄλλα ἔφερον μαζὴ των καὶ κατεστράφησαν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, διότι ἐστεροῦντο χρηματικῶν μέσων νὰ τὰ ἐπισκευάζωσι καὶ ἄλλα ἐπώλησαν εἴτε κατὰ τὴν φυγὴν των, εἴτε κατόπιν καὶ ἐξ ἀνάγκης συντηρήσεως ἑαυτῶν ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκογενειῶν των κατὰ τὴν στρατιωτικὴν των ὑπηρεσίαν, τὴν ἄλλην ταύτην κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας μάστιγα καὶ πληγὴν, τὴν ὑποίαν, πρὸς τὰ δεινὰ τοῦ ἐκπατρισμοῦ των, ὑπέφερον μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοφύλων των καὶ οἱ ἐκδιωκόμενοι ἐκ τῶν ἐστιῶν των καὶ ἀπογυμνούμενοι τῶν περιουσιῶν των, πρόσφυγες.

* *

Ἡ θάλασσα τοῦ Φαναρακίου πλημμυρεῖ σήμερον ἀπὸ τὰ Λαζικὰ σκαφίδια. Ἐχουσι δὲ οὔτοι ὅλα τὰ ἀλιευτικὰ μέσα.

Ἰπῆρχον ἐν Φαναράκιῳ πρὸ τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας μόνον 25 περίπου οἰκίαι παλαιῶν Τούρκων κατοίκων. Ἐντὸς τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας ταύτης ἀνήλθον εἰς 50, κείμεναι ἐντὸς τοῦ χριστιανικοῦ τοῦ χωρίου συνοικισμοῦ. Βορείως ὁμοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ κλ. τὸς χωριζομένης ἀπὸ τῆς παλαιᾶς συνοικίας τοῦ χωρίου διὰ ρύακος, εἶχον κτισθεῖ περὶ τὰς 8 μόνον ἕτεραι λαζικαὶ οἰκίαι. Διαρκούσης τῆς ἐξορίας τῶν χριστιανῶν τοῦ χωρίου, αἱ οἰκίαι αὗται ἀνήλθον εἰς 50 καὶ σήμερον τὸ Φαναράκιον ἀριθμεῖ 100 περίπου μουσουλμανικὰς οἰκίας.

Τοιοῦτοτρόπως κατέστη τὸ χωρίον μία Λαζικὴ παροικία, κυρίως κατὰ τὸν πόλεμον καὶ διαρκούσης τῆς ἐξορίας τῶν χριστιανῶν του.

Εἶχον ἄλλοτα οἱ αὐτόθι μουσουλμάνοι περὶ τὰ 20 μόνον ἀλιευτικὰ πλοίαρια. Σήμερον ἀνήλθον ταῦτα εἰς 150, ὑπάρχουσι δὲ Λαζοὶ ἔχοντες εἰς καὶ μόνος, δέκα τοιαῦτα σκαφίδια.

Ἐννοεῖται ὅτι ἀνάλογα ἔχουσιν οὗτοι τὰ διάφορα ἄλλα μέσα τῆς ἀλιείας καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ Λαζοὶ καὶ οἱ Τούρκοι Φαναρακίου κατέστησαν οἱ κύριοι τῆς θαλάσσης αὐτοῦ.

Ἡ προσδοφῶρος ἀλιεία τῶν καλχανίων τῆς Μαύρης θαλάσσης περιήλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, διότι σήμερον τὰ διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀπαιτούμενα δίκτυα στοιχίζουσιν ἀκριβὰ. Οἱ ἡμέτεροι εἶναι σήμερον ἀπλοὶ θεαταὶ τῆς ὄλης ταύτης κινήσεως ἐν τῇ θαλάσῃ των, εἰς ἣν τέως ἐπρώτεον.

**

Ἡ κυβέρνησις προέβη τελευταίως εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν 20 περίπου ἡμικατεστραμμένων οἰκιῶν τῶν χριστιανῶν, τῶν μόνων ἀπομεινάντων ἐν τῇ χριστιανικῇ συνοικίᾳ χριστιανικῶν κτημάτων, καθὼς καὶ τὴν ἀνέγερσιν οἰκίσκων, ἐξ ἑνὸς ἢ δύο δωματίων ἰσογαιῶν, ἐρίσασα αὐτὰ εἰς 16, πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τὰ οἰκήματα ταῦτα τῶν ἐν ταῖς καταληφθείσαις, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, μουσουλμανικαῖς οἰκίαις, ἑμογενῶν οἰκογενειῶν καὶ ἀπόδοσιν οὕτω τῶν οἰκημάτων τούτων εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας των. Τὸ μέτρον τοῦτο ἤρξατο ἔλον ἐφαρμοζόμενον.

Εἰς τὰς ἐπισκευασθείσας οἰκίας δὲν προωρίσθησαν νὰ κατοική-

σωσιν οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν, ἔτσι δὲν εὑρίσκονται εἰς Φαναράκιον. Εἰς αὐτοὺς ἀπηγορεύθη νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διατρίχθησαν νὰ ἐξακολουθήσωσι μένοντες ἔπου εὑρίσκονται. Εἰς τὰς οἰκίας ταύτας καὶ τοὺς ἀνεγειρομένους οἰκισκούς, θὰ ἐγκατασταθῶσιν ἔτσι οἰκογένειαι εὑρέθησαν σήμερον ἐν Φαναρακίῳ, ἐπικνελοῦσαι.

Αἱ παρασχεθεῖσαι διάφοροι βοήθειαι εἰς τοὺς Φαναρακιώτας.

Ὅταν ἤρχισεν ἡ κίνησις τῆς παλινοστήσεως τῶν Φαναρακιωτῶν, ἡ ἐπὶ τῶν προσφύγων Κεντρικὴ Πατριωτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ποσὸν 100 λιρῶν δι' ἔξοδα παλινοστήσεως αὐτῶν. Τὸ Φαναράκιον συγκοινωνεῖ μὲ τὰ προάστεια τοῦ Βοσπόρου καὶ τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ἦσαν διεσπαρμένοι ὡς εἴπομεν οὔτοι, διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Χαϊριε, τὰ ὁποῖα καταλήγουσιν εἰς Γενὴ Μαχαλέ, ὡς εἴπομεν εἰς ἄλλην σελίδα. Ἐκ Γενὴ Μαχαλέ κινουσι καΐκια καὶ λέμβοι διὰ τὸ Φαναράκιον, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἀκριβῶς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τοῦ προαστείου τούτου. Ο ναῦλος αὐτῶν εἶναι ἀπὸ 1-2 λίρας, ἐκτὸς βεβαίως φορτίου, ὅτε εἶνε ἀκριβώτερος. Ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους τῆς ἀποστάσεως τοῦ Φαναρακίου καὶ τοῦ δαπανηροῦ τῆς μεταβάσεως ἐκεῖ, τὸ χρηρηθὲν τοῦτο ποσὸν διὰ τόσας οἰκογενείας εὐνόητον πόσον τὰς ἀνεκούφισεν. Ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ τούτου ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ διέθεσεν ὡς βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους, χρηματικὸν ποσὸν ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ ὁποίου ἀνελόγησαν 30 γρόσια δι' ἕκαστον ἄτομον.

Τὸ Φαναράκιον ἐπισκεφθησαν καὶ κυρία φιλόθρωποι τοῦ Σωματείου τοῦ Πέραν, οὔτινος προΐσταται ἡ κυρία Πανταρμαλή. Ἡ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν αὐτῆς ἐπισκεφθεῖσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ Φαναράκιον ἐπιτροπὴ ἐκ κυριῶν, διένειμεν εἰς τοὺς αὐτόθι πανικὰ καὶ γάλα Νεστλέ, νομίζω δὲ καὶ προηγουμένως χρηματικὸν ποσὸν 50 λιρῶν ὑπὸ τῆς κ. Βεγλερῆ.

Ἐκτὸς τούτων προσέφερον εἰς αὐτοὺς ἡ ἐνταῦθα ἑλλ. στρατιω-

τική ἀποστολή κλινοσκεπάσματα καὶ ἐνδύματα μάλλινα. Ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἐπωφελοῦντο κατὰ τὴν παροχὴν αὐτῶν, ὄχι αἱ ἐν τῷ χωρίῳ μόνον εὐρισκόμεναι οἰκογένειαι, ἀλλὰ καὶ αἱ μακρὰν αὐτοῦ, σπεύδουσαι νὰ ἔλθωσιν εἰς Φαναράκιον καὶ ἀπαιτήσωσι τὴν μερίδα των.

*Τὸ δάνειον τῆς Π. Κ. Ἐπιτροπῆς εἰς τοὺς
Φαναρακιώτας.*

Ἀναμφιβόλως τὴν σπουδαιότεραν σημασίαν τῆς παρασχεθείσης βοηθείας εἰς τοὺς δεινοπαθήσαντας καὶ καταστραφέντας ἐκ τῶν διωγμῶν Φαναρακιώτας, ἐνέχει τὸ εἰς αὐτοὺς χορηγηθὲν δάνειον ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐπὶ τῶν προσφύγων Ἐπιτροπῆς. Διὰ τὸ Φαναράκιον διετέθησαν καὶ διενεμήθησαν 38,100 λίραι. Ἡ διανομὴ τοῦ χρήματος ἐγένετο ἐπὶ τόπου εἰς πάντας ἄνευ διακρίσεως ἐπαγγέλματος. Ἀλλὰ τὸ χρήμα τοῦτο δὲν ἔπεσεν ἐν Φαναρακίῳ ὅλον. Ἐπωφελήθησαν αὐτοῦ, δανεισθέντες, ὄχι μόνον οἱ ἐκ τῶν ἔξωσθέντων παλινοστήσαντες καὶ οἱ ἑξακολουθοῦντες νὰ διαμένωσι μακρὰν τοῦ χωρίου ἐκ τῶν προσφύγων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ, ὅσοι ἐγεννήθησαν εἰς Φαναράκιον ἢ κατάγονται ἐξ αὐτοῦ, ἀδιάφορον ἂν δὲν εἶχον οὐδὲν κοινὸν μὲ τὴν ἔξωσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης οἰκονομικὴν τῶν ἔξωσθέντων καταστροφὴν, τόσον δὲ εὐρὺ ὑπῆρξε τὸ μέτρον τοῦτο, ὥστε ἐπωφελήθησαν καὶ Φαναρακιῶται, ζῶντες μακρὰν καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν ὁμοίων ἐδανείσθησαν οἱ ἐδῶ συγγενεῖς των. Συνεπεία τῆς τηρηθείσης ταύτης μεθόδου τῆς διανομῆς τοῦ δανείου τοῦτου εἰς τοὺς Φαναρακιώτας, ὁ κυρίως σκοπὸς εἰς ὃν ἀπέβλεψε τὸ χρήμα τοῦτο, ἠστόχησε. Διότι τὸ δάνειον ἀπέβλεπεν εἰς τοὺς ἐκ τῶν μετατοπισθέντων παλινοστοῦντας, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς αὐτῆς χρηματικῆς αὐτῶν ἐνδυναμώσεως ἀνασυγκρόησις τῶν ἀποσυντεθεισῶν κοινοτήτων διὰ τῆς ἐν τινὶ δυνατῷ μέτρῳ ἐνισχύσεως εἰς τὰς ἐργασίας των, ἐκείνων οἵτινες ἐπανερχόμενοι ἀνασυγκροτοῦσι τὴν Κοινότητα αὐτῶν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ Φαναράκιον ὑπέστησε τελείως. Ὅπως δὲ ἦν ὁμοῦς ὑπῆρξε τὸ χωρίον τοῦτο εὐτυχέστερον ἐν

τούτω τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Ἐπαρχίας Δέρκων, ἐπίσης προσφυγικῶν, ἴσῃν πρὸς τοὺς Φανακιώτας παθόντων καταστροφὴν. εἰς τὴν αὐτὴν ἀξιοθρήνητον μετ' αὐτοῦ εὐρισκομένων οἰκονομικῆν θέσιν καὶ ὁμῶς τελείως παροραθέντων, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ περὶ ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν λεπτομερεῖ περὶ τῆς τέως καὶ τῆς νῦν θέσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, ἐκθέσει.

*

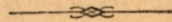
**

Τοιοῦτον ἐν τῇ δυνατῇ λεπτομερείᾳ τὸ Φανακίον πρὸ τοῦ πολέμου.

Ἡ ἀντιπαροβολὴ τῆς τέως καὶ τῆς νῦν καταστάσεώς του, ἣτι παρουσιάζεται πάντοτε κατὰ τὸ δυνατὸν πιστῆ, ἐκ τῶν ἐπὶ τόπο συλλεγισῶν θετικῶν πληροφοριῶν μόν καὶ ἐξ ἰδίας τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἀντιλήψεως, ἀγείρει εἰς τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ὅτι, εὐρισκόμεθα πρὸ χωρίου ἑλληνικωτάτου ἄλλοτε, μεταβαλόντος μετὰ τοὺς διωγμοὺς ὀλοοχερῶς τὴν ἑλληνικὴν αὐτοῦ χωρίαν, ὀλοτελῶς κατεστραμμένου καὶ ἀνευ ἐλπίδων, δυστυχῶς, ἢ ἀποκατασταθῆ ταχέως καὶ προσλάβῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἑλληνικὴν ἀκμὴν.

ΑΔ. ΣΚΕΝΔΕΡΙΑΔΗΣ

Ἐν Φανακίῳ τῇ 27 Ἀπριλίου 1920.

Ἔπονται τὰ προσφυγικὰ χωρία : Γενῆ Μαχαλέ.
Βαθυρρύαξ. Κεφιλίριοι. Κιρὲτς Μπουρνοῦ. Βαξὲ
Κιοῖ Δομούζδερε Πύργος. Καλφᾶς.